

ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄԵՐԱԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի, կես տարեկանը 6 ռուբլի:

Առանձին համարները 5 կոպեկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմյանի նմանությունները:

Բաժնետիրական ընկերություն

Тифлис. Редакция «Мерка»

Խմբագրությունը թույլ է տալիս 10—2 ժամ (հայտի կիրառելի և տոն օրերին):

Հայտարարությունները ընդունվում են ամեն լույսով:

Հայտարարությունները համար գնալուստ են: Խմբագրությունը թույլ է տալիս 2 կոպեկով:

ԲՈՎԱՆԳԱՎՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Շամախուց: Ներքին լուրերը: ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Խմբագրական յոգուած «Թայմին»: Կ. Պոլսի Ազգային ժողով: Մի ցաւով պակաս: Նամակ Թիֆլիսից: — ՀԵՌԱՎԻՐՆԵՐ: — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ: — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ: Մի նոր գիրքը:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՇԱՄԱԽՈՒՑ

Հոկտեմբերի 14-ին

Շամախուում մարդ որքան ցանկանայ, որ մի ընտանեկան, ազգային և կամ առհասարակ հասարակական գործում տեսնի իրադարձ, կանոնաւոր ընթացք, նոյնքան նա համոզւած պիտի լինի, որ դա անկարելի բան է նրա համար չամախեցող կողմից: «Մշակ» գոյութեան օրից Շամախուց քիչ նամակներ չեն ստացած այդ լրագրի էջերում, քիչ չէ քարոզ կարգացող քաղաքացի գլխին, քիչ չէ յայտնւած նրանց խոշոր պակասութիւնները, քիչ չէ նրա խաբարները, որ քանի ժամանակը ու չէ, աշխատեն ետ չը մնալ այլ քաղաքների առաջադէմ հասարակութիւններից, սակայն բոլորը եղել են ի դուր աշխատանք: Այդ նամակները, ինչպէս և այժմ է, եղել են փողոցներում և հացկերոյթներում գուարժախոսութեան առարկայ, ոչ ու չէ կամեցել և չէ էլ կամենում մինչև այսօրս անդամ, մտածել շատ թէ քիչ այն նամակներում իրանց վրա գրած պակասութիւնների մասին, մի խօսքով չեն աշխատում դրսուցել և բարձր են համարում հին, նահապետական մարդավարութեան մէջ տարբեր: Սրան լաւ ապացոյց կարող է լինել այն, որ ոչ մի ժամանակ չես տեսնի նրանց որ նրանք կարգաւոր լինեն «Մշակ» առաջնորդող յոգուածները, դուրս բերեն նրանցից իրանց ուղղութեան համար հարկաւոր լաւ օգտակար մտքեր, գործ գնեն այդ յոգուածների մէջ գրված ընտիր, ճշմարիտ, անկեղծ, անշահասէր խորհուրդները իրանց կեանքի բարորութեան համար, այդ շնորհալի խորհուրդներից իրանց համար մտքի պահպանում:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՄԻ ՆՈՐ ԳԻՐԷ

Երևանի «Պատկ» լրագրի տպարանից շատ ժամանակ չէ լոյս տեսաւ «Մարդակազմութիւն հայոց ուսումնարանների համար», գիրքը, աշխատասիրութիւն Երևանի քաղաքային բժիշկ Լևոն Տիգրանեանցի: Այդ գրքի քննութիւնը խոստացել ենք մի անգամ ներկայացնել ընթերցողներին: Ահա փորձում ենք:

Այդ դասագրքում ընդունված է ցուցական ձևը (սխառմա), որով պէտք է ուսուցանել մարդակազմութիւնը գործնականապէս, այսինքն ցոյց տալով մարմնի իւրաքանչիւր մասը: Մարմնի այն մասերը, որոնց չէ կարելի ցոյց տալ կենդանի մարդու վրա (մկանքները, ներքին գործարանները, ներարգէները և այլն), բժիշկը այնպէս է նկարագրում, որ կարելի է անատոմիաների վրա ցոյց տալ հարկաւոր մասերը, նմանապէս բացատրում է թէ ինչպէս պէտք է պատրաստել միկրոսկոպիական պրէպարատները, որ կարելի լինի, հարկաւոր ժամանակ, ծանօթացնել աշակերտներին մարմնի մանրամասնութիւնների— միկրոսկոպիական անատոմիայի հետ:

Բժիշկն աշխատել է, ինչպէս երևում է, ջոկել անատոմիան Ֆիզիոլոգիայից, որովհետեւ եթէ միանցիկ են (ինչպէս շատերն անում են) այդ եր-

շար պատրաստեն, չէք տեսնի որ այդ հասարակութեան անդամներից շատերը, բացի մի քանիսներից, հետաքրքրվեն կարգաւ պ. պ. Գ. Նիկողոսեանի, Բաֆֆիի, Մէլիք-Բեգլարեանի, Կաղաբեանի, Արմենակի, Հայկակի և շատ ուրիշ ազնիւ երկրաստորդների բնագիւ յոգուածները, զրպարտութեան տեղ դրուցեն այդ շնորհալի յոգուածների վրա, օգուտ քաղեն նրանցից: Միով բանիւ մարդս ապշած է մնում, երբ նայում է նրանց ստանաւորութեան, անտարբերութեան և անզգայութեան վրա դէպի լաւը, հեղը, բարին, օգտակարը: Զրպարտութիւնները և բամբասանքը մենք հայերս այնքան սիրում ենք, որ ամեն փոստով հայ լրագրիներում պարսաւող նամակների ենք սպասում և եթէ մի փոստ անցնում է և ոչինչ սրա նման չէ լինում, յայնժամ շատ տխուր ենք լինում, և ասում ենք՝ «Մշակում» կամ «Մեղուի» մէջ ուղղութեան արժանի բան չը կայ: Շամախուում 846 տուն հայ բնակիչ կայ, որոնք չունեն ոչինչ կարօտութիւն առաջագիմութեան մէջ, այլ մենք ընդունակ ենք միայն բամբասանքներով պարապել, ուրիշ ոչինչով: Վերջացնելով նամակս պիտի խոստովանվեմ, որ մի տասը տարի էլ կանցնի և մենք, շամախցի հայերս ոչինչ քայլ չենք անի առաջագիմութեան մէջ և այն ժամանակ մեր սերունդը կը դատապարտէ մեզ մեր անհոգութեան համար: Աշխատենք ուրեմն քանի ու չէ:

Ա. Մէլիք-Շահնազարեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ստացանք ԲԱՌՈՒՄԻՑ պ. Արշակ Դատուրեանցից 4 ռուբլ բաժանորդագին վիճենայի «Ժուրնալ դ'Օրիան» լրագրի: Առաջվայ փողերի հետ կանի 1126 ռուբլ 53 կոպէկ:

Կ. Պոլսի «Մասիս» լրագրի 7 հոկտեմբերի համարի մէջ կարգում ենք հետեւալ հարցումը դէպի մեզ ուղղված: «Պատուական Մշակից ներկայ տարվայ յունվար 10 թւայն մէջ 94 ռուբլի և 18 կոպէկի գումար մը յիշված է Զուղայէն գրված: Կը խնդրեմ որ հաճիք իմանալ և ծանուցանել թէ այն գումարն ո՞ւր մնացած է կամ

ո՞ւր յանձնված, որովհետեւ դուրս մէջ 43 ռուբլի (հինգ օսմանեան լիրա) գումար մը կայ, զոր Պարսկաստանի և Հնդկաստանի գեր. առաջնորդն ուղարկած է ի հայել բաժանորդագրութեան «Մասիս» և մինչև այսօր մեր ձեռք չէ հասած»: Պ. Իւթիւճեանի այդ հարցմանը մենք միայն այսքան կարող ենք պատասխանել: «Մշակ» յունվար 10 համարի մէջ (№ 2 նորկայ 1881 թւի) մենք գտնում ենք հետեւալ ներքին լուրը: «Ստացանք պ. Տիգրան Տէր-Օհանեանցի ձեռքով 94 ռ. 18 կոպ., որ հանգանակված է Սպահանի մէջ յոգուտ վանի սովատանջների» (Արեմն պ. Տիգրան Տէր-Օհանեանց, յանձնելով մեզ յիշեալ գումարը, ոչինչ չէր ասել մեզ թէ այդ գումարի մէջ կայ և «Մասիս» բաժանորդական փողը, իսկ եթէ նա այդ իմանար, երեք մեզ կատէր: Բայց որովհետեւ մեզ ոչինչ չասեց, մենք ամբողջ գումարը, ինչպէս և յայտնվեցաւ մեզ, յատկացրինք սովելոց գումարին: Այժմ կը սպասենք պ. Տէր-Օհանեանցի բացատրութեանը:

Մեզ հաղորդում են հետեւալը: «Զեր լրագրի անցեալ տարվայ համարներից մինի մէջ, յիշված էր որ յարգելի կոյս Մանէ Լօրիս-Մէլիքեան իր ծախսով բաւական մեծ տարածութիւնից Ունակ գիւղի բնակիչների համար բերել է տուել ջուր, բայց դժբաղդաբար այս գործի վրա կարգած հողարձանների անհոգութեան պատճառով բանը մնացել է թերի, այնպէս որ այս տարի նոյն յարգելի կոյսը, գնալով յիշեալ գիւղը և տեսնելով որ իր բոլոր աշխատանքները և ծախսած փողերը զուր են անցել, սկսում է այժմ գործին ինքն ձեռք զարկել և իր վերականգնութեամբ ու անխնջ աշխատանքով աւարտել տալ նոյն աղբիւրի անցկացնելը, որի համար 1,000 ռուբլ ծախս և մեծ նեղութիւններ է կրել: Կոյսի ջանքերը գնահատելով, Սահահնի վանքի Վարդան եպիսկոպոսը վարձատրում է կոյսին ընծայելով նրան մի ֆիզիկական քանդակագործ փայտեայ պատկեր, փշեայ պատկով, որ ինչպէս երևում է գտնված է եղել Ախուրեան գետի եզրին 1862 թվին Կալիսկոյսի կարծիքով պատկերը պէտք է երբեմն հայերը գցած լինեն գետը, թշնամու երկրիցը, Պատկեր

ըր այժմ գտնվում է Թիֆլիսի հայոց կուսանայ եկեղեցում:

ԳԱՆՁԱԿԻՑ մի պարոն գրում է մեզ: «Սեր-սելով տիկին Ա. Ն. Աննիսկու «Вратъ и Сестра» մանկական վէպի թարգմանութիւնը, պատիւ ունեւ սրա մասին յայտնել պ. պ. թարգմանիչներին»:

Պ. Վախտանգ Տէր-Մետրուքեան խնդրում է մեզ յայտնել թարգմանիչներին, որ նա արդէն թարգմանել է «Густавъ Ваза» մանկական վէպը, որ և շուտով լոյս կը տեսնի:

ԲԱԳՈՒԻՑ մեզ գրում են: «Հաստատ լուր է որ տէր Թադէոս Բուդաղեանց թողնում է կրօնուսոյցի պաշտօնը, որ վարած է 20 տարվայ ընթացքում տեղիս ընտանական դպրոցում: Աշակերտները երբէք զոհ չէին տէր հօր դասատուութիւնից: Ցանկալի է որ Թադէոս քահանայի տեղ նշանակվի Խորեն Միղդաբեգեանց քահանան: Սա իր համեստ բնաւորութեամբ յայտնի է ամենքին և որպէս փորձառու ուսուցիչ իր դասատուութեամբ մեծ օգուտ կարող է բերել մեր մանուկներին, թէ սովորեցնելով նրանց կրօնագիտութիւնը և թէ ձգելով նրանց մէջ սէր դէպի մայրենի լեզուն»:

ԹԻՖԼԻՍԻ բեղիկական հիւպատոս պ. Իւլի, խնդրում է մեզ տպել հետեւալ ազգարարութիւնը: «Նորին Մեծութեան բեղիկացիների Թագաւորի հրամանով, որ կայացաւ 14-ին դեկտեմբեր 1874 թվին, նշանակված է մի տարեկան մրցանակ 25 հազար ֆրանկ գումարի, մը տաւոր աշխատանքները քաջակերելու նպատակով: Մրցանակը վերաբերվելով միջազգային երկրորդ կօնկուրսի, կը տրվի 1885 թվին այն աշխատանքին, որ կը մշակի և կը զարգացնի աշխարհում միջոցները և մեթոդները Աշխարհագրութեան ուսումնասիրութիւնը հնչուցանելու և այդ առարկայի դասատուութիւնը իրականացնելու այլ և այլ աստիճանների զբաղողների մէջ: Օտարները, որոնք կը կամենան մասնակցել այդ մրցանակին, պարտաւոր կը լինեն ուղարկել իրանց աշխատասիրութիւնը,

բառերը հեղինակը վերցրել է իր տպագրած աշխատանքի թուականից (1879 թ.) որ հաւաքել է մշակել է 9 տարի շարունակ:

Վերջապէս պէտք է ասել, որ Լեոն Տիգրանեանցի աշխատանքը նպատակաւորաբար է, լեզուն պարզ է, և գիտութիւնը նկարագրած է հստակապի ձևով:

Խորհուրդ ենք տալիս մեր բնագետ ուսուցիչներին ձեռք բերել և ծանօթանալով այդ գրքի հետ, յարմարեցնել և փոքր ուսումնարանների համար, պահպանելով դաստուութեան ժամանակ ցուցական ձևը, որ հնչուցանում է այդ կարևոր առարկան ուսուցանելու և հասկանալու:

«Մարդակազմութիւն հայոց ուսումնարանների համար», գիրքը բաղկացած է 123 երկուց (որոնցից յառաջաբանն է 12 երես, մարդակազմութիւնը 84 ե. և բառարանը 27 ե.): Գլխին է 50 կոպ., ծախվում է Թիֆլիզում Կենտրոնական գրադատաւանոցում և Երևանում հեղինակի մօտ, որին դիմել կարելի է հետեւալ հասցեով: Эри-ванъ, городовому врачу Тиграняну:

Յօդուածի վերջում հարկաւորութիւն ենք համարում աւելացնել, որ մենք մեր կարողութեան չափ գնահատեցինք մեր հեղինակի աշխատութիւնը: Եթէ, պատահամբ, մի քանի սխալ են թաղութիւններ արեւելքը գրքի այն կամ այն մասի վերաբերմամբ, պարտաւոր ենք տպագրել նոյն իսկ հեղինակի պատասխանը մեր լրագրի էջերում:

Ա.

ձերդ—ին, և պետք չէ կարծել լծել
(ղեկավար) ձեռնիքի պիտի լինի մինչև
որ բան մը չը կատարուի անհետացնելու
համար իրաց փառագայից վիճակ մը փա
մանակը դեռ չէ եկած բարեկարգմանց ամ
բողջ ծրարող մը գործադրման համար
բայց կատարուելիք առաջին անհրաժեշտ
ձեռնարկութիւնք բացայայտ են Բ. Գուգ
պետք է նշանակէ ձեռնհաս կառավարել մը
(տ՞ր ա ե ղ ի հ ա մ ար), և պաշտօնի վրայ
պահէ զայն մինչև որ աւարտէ իւր գործն
Եթէ այսպիսի կատարուի, անցածը կրն
ետեւն գալ, և հաստատուելիք ճիշդ կազ
մաւորութեան վրայ յետոյ կարելի է եր
կարօրէն խորհիլ։ Ըսենք անցողակի, հա
ւանական չէ որ իրանան հայ հայրենաս
րաց չափազանց պահանջմունք, զորս կ
են ներկայացնէ Պ. Յակոբեան մեր այս առե
թուով հրատարակեալ նամակին մէջ, զ
Լիբանանի և Արմենիոյ միջև քիչ նման
թիւն կայ։ Լիբանան հո՞՞մ բնակիչ ունեցող
ը գաւառ մ'է աշխարհագրական որոշ սահ